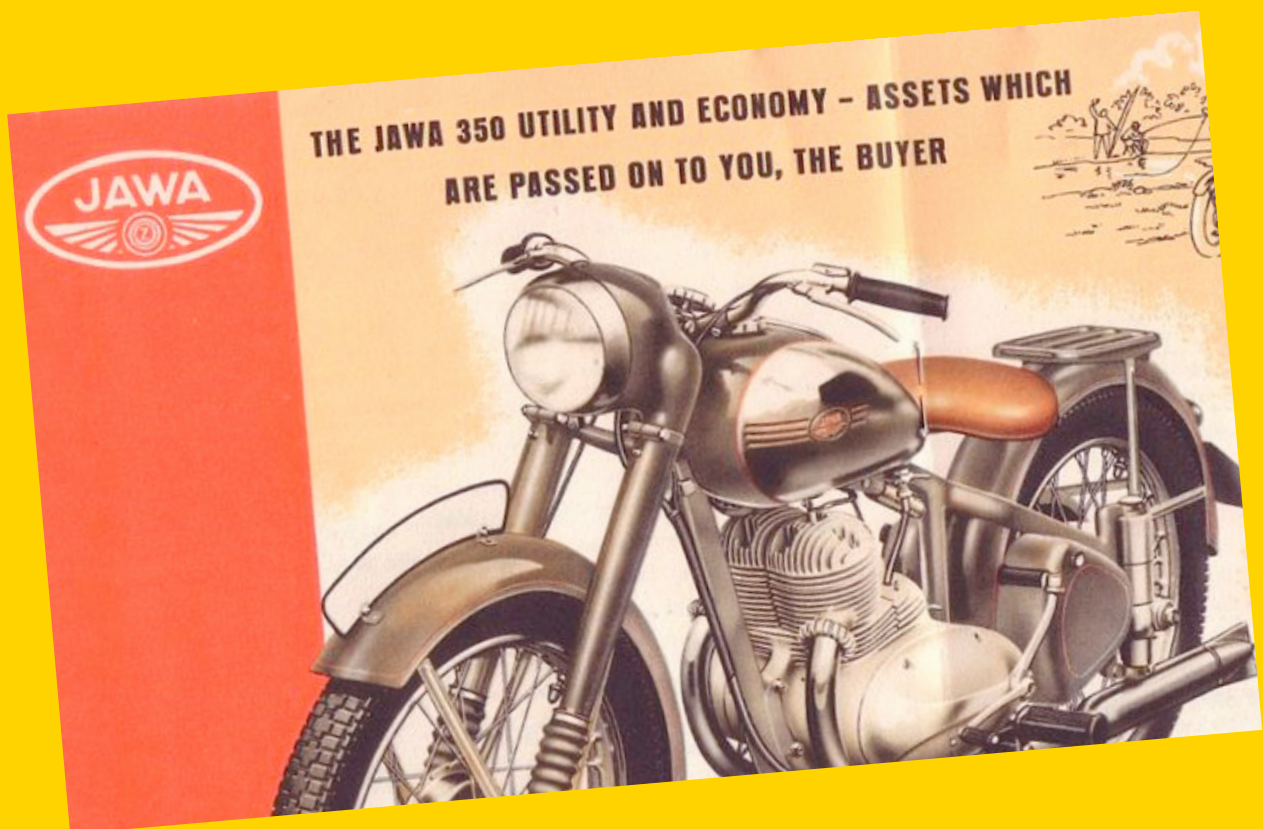

Asko Itkonen

ENTISTEN RAUTAESIRIPUN MAIDEN JA NIIDEN EDELTÄJIEN
MOOTTORIPYÖRÄT

OSA I Bulgaria ja Tshekkoslovakia

Karujen teiden ja olosuhteiden työjuhdat muun muassa

Laurin & Klement, Itar, Praga, BD, Walter, Jawa, CZ, Ogar ja ESO

Entisten rautaesiripun maiden ja niitä edeltäneiden valtioiden moottoripyörät

OSA I Bulgaria ja Tshekkoslovakia

Asko Itkonen

Entisten rautaesiripun maiden ja niitä edeltäneiden valtioiden moottoripyörät

OSA I Bulgaria ja Tshekkoslovakia

Entisten rautaesiripun maiden ja niitä
edeltäneiden valtioiden moottoripyörät
OSA I Bulgaria ja Tshekkoslovakia

Ensimmäinen painos

Copyright 2018 Asko Itkonen

Kaikki oikeudet pidätetään

Ulkoasu Asko Itkonen

Kustantaja: BoD-Books on Demand, Helsinki Suomi
Valmistaja: BoD-Books on Demand, Nordersted, Saksa

ISBN: 9789515684950

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	9
LUKIJALLE.....	10
TSHEKKOSLOVAKIAN JA BULGARIAN MOOTTORIPYÖRÄTUOTANTO	
1900-LUVUN ALUSTA ITÄBLOKIN HAJOAMISEEN.....	11
Johdanto.....	11
TSHEKKOSLOVAKIAN MOOTTORIPYÖRÄT.....	12
Laurin & Klement 1894-1925.....	12
Walter 1898-1949.....	14
Orion 1902-1932.....	15
Roessler & Jauernigg 1902-1907.....	17
Zeus 1902-1912.....	17
Torpedo 1903-1912.....	17
Jelinek 1904-1907.....	17
Kohout 1904-1906.....	17
Perun 1904-1924.....	18
Vulcan 1904-1924.....	18
Achilles 1906-1912.....	18
Meteor 1909-1926.....	19
Radvan 1909-1926.....	19
Premier 1913-1933.....	19
Eisler 1920-1926.....	20
CAS 1921-1924.....	20
Itar 1921-1929.....	21
Sirocco 1922-1925.....	22
Bekamo 1923-1930.....	22
Bezdez 1923-1929.....	22
JFK 1923-1926.....	22
Neco 1923-1927.....	23
Velox 1923-1926.....	23
Walter 1923-1948.....	23
Weber & Reichmann 1923-1926.....	24
Kilear 1924-1926.....	24
GH 1924-1925.....	24
AZA 1924-1926.....	24
MC 1924-1927.....	24
Poustka 1924-1934.....	25
R & K 1924-1926.....	25
SKO 1924-1926.....	25
Grizzly 1925-1932.....	25
Böhmerland 1925-1939.....	26
Tripol 1925-1926.....	27
Aeros 1927-1929.....	27
BD 1927-1929.....	27
BAF 1927-1939.....	28
MB 1927-1928.....	28
Velamos 1927-1930.....	28
Sagitta 1928-1930.....	28
JAC 1929-1932.....	28
MAT 1929-1930.....	29
Praga 1929-1935.....	29
Wagner 1930-1935.....	30
Brilant-Alcyon 1932.....	31
Barry 1932-1939.....	31
Koch 1934-1935.....	31

Tragatsch 1946-1949.....	31
Hurikan 1947-1949.....	31
Manet 1948-1967.....	32
Stadion 1958-1966.....	34
Jawa tuotanto vuosina 1929-1939.....	35
Jawa tehtaan perustaminen ja Jawa Rumbal.....	35
Jawa Villiers 175.....	39
Jawa 350 SV.....	41
Jawa 350 OHV.....	42
Jawa 250 Special.....	43
Jawa 100 Robot.....	44
Jawa 250 Duplex.....	46
Jawa Perak.....	47
Ogar.....	54
Jawa-Ogar.....	56
Jawa 500 OHC.....	57
Jawa-CZ 250 ja 350 sekä Jawa-CZ 125 ja 150.....	58
Jawa 50 Pionyr.....	59
CZ moottoripyörät CZ 76, 98 ja 175	60
CZ 250, 350 ja 500.....	61
CZ 125 ja 150.....	63
Jawa-CZ 150.....	64
Jawa-CZ 250	65
Jawa-CZ 350.....	66
Jawa-CZ 125 ja 175.....	67
Jawa 250 ja 350 ISDT ja motocross.....	69
Jawa mopedit Jawa 20 ja 21 sekä Jawa 90.....	70
Jawa skootterit Cezeta ja Manet.....	72
Jawa-CZ 1950- ja 1960-lukujen motocross- ja luotettavuusajo- sekä RR-ajomoottoripyöriä.....	73
ESO moottoripyörät vuosina 1949-1962 sekä JAWA speedway moottoripyörät.....	79
JAWA 1960-luvun tuotannon kiinnekohtia.....	81
Jawa 250 Typ 559 ja Jawa 350 Typ 360.....	81
Jawa 350 Typ 361 ja Typ 362.....	83
Jawa 250 Typ 553 ja Jawa 350 Typ 544 sekä Jawa 250 Typ 579 ja Jawa 350 Typ 575.....	84
JAWA 1970-luvun tuotannon kiinnekohtia.....	85
Jawa 250/350 UR sekä Jawa 250 Typ 623 ja Jawa 350 Typ 633/634...	85
CZ 1960-1990 lukujen kiinnekohtia.....	87
CZ 350 Typ 860 GB V4.....	87
CZ 125 ja CZ 175 sekä CZ 350 Typ 472.....	88
CZ 250 ja CZ 180 Model 487.4.....	89
JAWA 1980-luvun tuotannon kiinnekohtia.....	90
Jawa 350 Type 638.....	90
Jawa 500 Typ 824 boksermoottorinen prototyyppi.....	90
JAWA 1990-luvun tuotannon kiinnekohtia.....	92
Jawa 350 Typ 632 , Jawa 350 Typ 639 ja Jawa 350 Typ 640.....	92
Jawa 250 Typ 593 ja Jawa 50 Typ 585/586.....	94
Jawa 125 Chopper, Travel ja Dandy sekä Jawa 100 Model 587.....	95
JAWA 2000-luvun tuotannon kiinnekohtia.....	96
Jawa 650 Typ 836, Jawa 650 Classic, Style ja Dakar.....	96
CZ moottoripyörää myytiin myös Indian nimen alla.....	98
Jawa moottoripyöriä valmistettiin myös Intiassa.....	99

Kiinalaiset Jawat.....	101
Jawa Ruotsin armeijassa.....	101
Jawa ja CZ olivat muiden itäpyörien ohessa tärkeitä myös Suomen moottoripyöräkannan kasvattajana.....	102
BULGARIAN MOOTTORIPYÖRÄT.....	104
Balkan.....	104
LOPUKSI.....	107
LIITE.....	108
Jawa ja Ogar moottoripyöriä vuosilta 1929-1965.....	108
CZ moottoripyöriä vuosilta 1932-1996.....	109
Jawa ja Cezata mopedaja ja skoottereita vuosilta 1954-1966.....	109
Jawa-CZ moottoripyöriä vuosilta 1954-1973.....	110
Jawa ja CZ ISDT ja motocross moottoripyöriä vuosilta 1952-1989.....	111
Jawa moottoripyöriä vuosilta 1990-2017.....	112

Esipuhe

Kirja Venäläiset moottoripyörät 1900-1990 julkaistiin vuoden 2012 elokuussa. Halu venäläisten moottoripyörien synty- ja kehityshistorian kokoamiseen syntyi jo 1990-luvulla, kun ryhdyin etsimään itselleni sopivaa sivuventtiilistä vastaiskumoottorista moottoripyörää. Jostakin syystä olen aina halunnut ajaa ainakin osan moottoripyörällä ajamistani kilometreistä ”museomoottoripyörällä”. Siinä on aidon perusmoottoripyöräilyn maku.

Venäläisten moottoripyörien historian kirjoittaminen herätti halun tutkia mitä muita moottoripyöriä toisen maailmansodan jälkeen itäblokkiin liitetyt rautaesiripun maat ovat valmistaneet ennen ja jälkeen itäblokin muodostumisen. Itäblokkissa valmistetut moottoripyörät ovat merkittävä osa myös Suomen 1950- ja 1960-lukujen moottoripyöräilyn historiaa. Ensimmäinen oma kokemukseni moottoripyöriin on jo konttausikäisenä, kun sain joululahjaksi peltisen Unkarissa valmistetun vieterivetoisen moottoripyörän. Juhlahousujen polvet kuluivat puhki jo jouluaattoiltana. Kokemukset IC-49 ja Jawa 350 malleista karttuivat isäni ja äitini veljien työmatka-ajoneuvoina käyttämien moottoripyörien kautta. Vanhempani eivät tienneet joululahja moottoripyöräileä ostaessaan, että he sen myötä kasvattivat pojan, jolle autoilla ei ole muuta merkitystä kuin siirtymisväline paikasta toiseen. Moottoripyörästä tuli väline, jolla ajamista ja kunnossapitämistä rakastaa. Se oli ja on pysynyt henkireikänä kouluajoista nykypäivään. Kun jokin asia painaa mieltä lähtee moottoripyörällä pienille mutkaisille teille ja ajaa nopeusrajoituksia noudattaen luonnosta ja ajamisesta nauttien. Ajon jälkeen olo rauhoittuu ja voi taas keskittyä arjen tekemisiin.

Tämän kirjan tieto perustuu pääosin internet lähteisiin ja niihin muutamiin suomeksi ja saksaksi kirjoitettuihin moottoripyöräkirjoihin, joissa käsitellään itäblokin moottoripyörien historiaa. Tietoa on haettu mahdollisimman monesta eri lähteestä tiedon oikeellisuuden varmistamiseksi. Seuraavissa luvuissa luon katsauksen Tshekkoslovakian ja Bulgarian sekä niiden edeltäjien suunnittelemiin ja valmistamiin moottoripyöriin.

Uskon, että näihin moottoripyöriin tutustuminen palauttaa monelle mieleen muistoja omasta nuoruudesta. Toivottavasti kirja herättää muistoja ja ajatuksia myös omien isiemme ja isoisiemme arjen moottoripyöräilystä ja moottoripyöräharrastuksen menneisyydestä.

Lukijalle

Itäblokki tai itäryhmän maiden yhteenliittymä syntyi Neuvostoliiton vaikutuspiiriin toisen maailmansodan jälkeen joutuneista Keski- ja Itä-Euroopan maista. Itäblokki muodosti sosialististen valtioiden yhteenliittymän, joka toimi kylmän sodan aikana. Itäblokki hajosi sen poliittisen- ja taloudellisen järjestelmän romahtaessa 1990-luvun alussa. Itäblokin maihin kuuluivat muun muassa Puola, Saksan Demokraattinen Tasavalta (Itä-Saksa), Tshekkoslovakia, Unkari, Romania ja Bulgaria. Edellä luettelut maat kuuluivat myös Neuvostoliiton johdossa toimineeseen SEV talousliittoon ja sotilaallisesta toiminnasta vastanneeseen Varsovan liittoon. Jugoslavia ja Albania olivat myös Euroopan sosialistisia maita, mutta ne eivät kuuluneet edellä kerrottuihin yhteenliittymiin tai olivat eronneet niistä jo niiden toiminnan alkuvaiheessa.

Talousliitto SEV vaikutti myös jo 1940-luvun lopusta alkaen itäblokin maiden moottoripyöräteollisuuden rakenteeseen. Talousliitto ohjasi minkä tyyppistä moottoripyöräteollisuutta missäkin maassa sai olla. Se asetti tuotantotavoitteet ja varmastikin määrittä hyvin pitkälle mihin maihin moottoripyörätehtaiden tuotanto myytiin.

Itäblokkiin toisen maailmansodan jälkeen kuuluneiden Keski- ja Itä-Euroopan maiden moottoripyöräteollisuutta ei kannata vähätellä. Itäblokin aikana kyseiset maat valmistivat massatuotantona oman aikansa tehokkaimpia kaksitahtimoottoripyöriä, joilla saavutettiin lukuisia voittoja luotettavuusajo-, motocross- ja ratamoottoripyörien kilpailuissa. Ennen itäblokin syntyä muun muassa Tshekkoslovakia ja Puola olivat oman aikansa kehittyneimpiä ja joillakin aloilla jopa johtavia raskaan metalliteollisuuden maita Euroopassa. Niissä valmistettiin muun muassa autoja, panssarivaunuja ja moottoripyöriä enemmän kuin mihin 1900-luvun alkuvuosikymmenien Venäjä ja Neuvostoliitto olivat kyenneet. Edellä kuvatusta saa selkeän kuvan, kun tämän kirjan rinnalla lukee vuoden 2012 elokuussa julkaistua Venäläiset moottoripyörät 1900-1990 kirjaa.

Itäblokin valmistamat moottoripyörät ovat Neuvostoliitossa valmistettujen moottoripyörien tapaan merkistä ja mallista riippumatta karujen ja huonojen teiden ja olosuhteiden työjuhtia. Niiden korjaaminen ja kunnossapitäminen edellyttää myös vain perustyökaluja ja hyvin pitkälti jokamiehen ja -naisen teknistä osaamista. Itäblokin moottoripyörät ovat olleet kaikkialla niin myös Suomessa arkielämään ja työhön liittyviä kulkuvälineitä. Niiden merkitys oli suurin ennen kuin autoista tuli jokamiehen kulkuvälineitä.

Itäblokin moottoripyörien kunnostaminen ja harrastusvälineeksi ottaminen on yksi edullisimmista tavoista moottoripyöräharrastuksen aloittamisessa ja kehittämisessä.

Asko Itkonen

Säkylässä 25.1.2018

Itäblokkiin toisen maailmansodan jälkeen kuuluneiden Keski- ja Itä-Euroopan maiden moottoripyöräteollisuutta ei kannata vähätellä. Itäblokin aikana kyseiset maat valmistivat massatuotantona oman aikansa tehokkaimpia kaksitahtimoottoripyöriä, joilla saavutettiin lukuisia voittoja luotettavuusajo-, motocross- ja ratamoottoripyörien kilpailuissa. Ennen itäblokin syntyä muun muassa Tshekkoslovakia ja Puola olivat oman aikansa kehittyneimpiä ja joillakin aloilla jopa johtavia raskaan metalliteollisuuden maita Euroopassa. Niissä valmistettiin autoja, panssarivaunuja ja moottoripyöriä enemmän kuin mihin 1900-luvun alkuvuosikymmenien Venäjä ja Neuvostoliitto olivat kyenneet.

Itäblokin valmistamat moottoripyörät ovat Neuvostoliitossa valmistettujen moottoripyörien tapaan merkistä ja mallista riippumatta karujen ja huonojen teiden ja olosuhteiden työjuhtia. Itäblokin moottoripyörät ovat olleet kaikkialla niin myös Suomessa arkielämään ja työhön liittyviä kulkuvälineitä. Niiden merkitys oli suurin ennen kuin autoista tuli jokamiehen kulkuvälineitä. Tässä kirjassa esitellään Bulgarian ja Tshekkoslovakian sekä niitä edeltäneiden valtioiden moottoripyöriä aina 1900-luvun alusta alkaen.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi